

244

Pest bölcsője: Contra Aquincum

Időszámításunk kezdete táján a rómaiak a Dunán túlön is megvetették lábukat és az I. században a Duna vonaláig terjesztették ki a birodalom határait. 106-ban *Aquincumot* tették meg Pannonia Inferior székhelyévé, ahol a Rómából kiküldött helytartó 1200 főnyi személyzettel vezette kancelláriáját. Ekkor már jól kiépített útvonal kötötte össze *Aquincumot* Rómával meg a provincia belsejével és itt végződött az a kereskedelmi út, mely az akkor barbárok földjének nevezett, ma magyar Alföld területét szelte át.

A II. század második felében súlyos háborúk dúltak ezen a vidéken. A harcok befejeződésével — a Dáciával való összeköttetés biztosítása érdekében — a Duna bal partján két hídfőállás épült: az egyik a mai Dagályfürdő helyén, a másik a mai Erzsébet-híd feljárójánál, a Március 15. tér területén. Az előbbinek *Transaquincum*, az utóbbinak *Contra Aquincum* volt a neve. A két erőd őrsége a dunai átkelés biztosításán kívül a vámállomás védelmét is ellátta. A barbár föld lakóinak ugyanis módjukban volt árujukat vámolás után *Aquincum* piacára vinni és ott katonai felügyelet mellett értékesíteni.

Ez a békés állapot nem tartott örökké. I. sz. 260 és 270 között szarmata és germán törzsek törtek be Pannoniába és egyéb rombolásaikkal mellett felégették *Aquincumot* is. A helyreállítási munkák során *Aquincum* védelmének erősítésére 274-ben *Diocletianus* császár uralkodása alatt *Contra Aquincum* régi építményeit lebontották és ezek helyébe egy kisebb, de jobban védhető erődöt építettek. Az új castrum 85×86 méter alapterületű volt, 3 méternél vastagabb falakkal. A negyedik század második felében *Contra Aquincum*ban belső építkezések folytak.

Az V. század elején ellenállhatatlanul megindult a barbár népek rohama a Duna vonala ellen és ezzel kezdetét vette a több évszázadon át tartó népvándorlás. Az igen erős nyomással szemben a római légiók nem tudták tovább tartani a birodalom határát, ezért a birodalom vezetősége a *ravennai szerződés* értelmében i. sz. 409-ben átadta Pannonia keleti részét, benne *Aquincumot* a hozzátartozó *Contra Aquincummal* együtt a hunoknak és germán szövetségeseiknek.

Magyar történelmi források többször utalnak erre a táborra, *Anonymus* is megemlíti, hogy bolgár kereskedők kapták meg *Taksony* vezértől. A korai Árpád-korban temető volt az erőd mellett, majd a XII.—XIII. században körülötte alakult ki a középkori Pest. Az idők folyamán ráépült a város a castrum romjaira és az egymáshoz simuló házak pincéiben még századokon át láthatók voltak az erőd maradványai. A későbbi építkezések során mindig előkerült valami a föld alól, ami nem engedte, hogy *Contra Aquincum* feledésbe merüljön.

1898-ban, az első Erzsébet-híd építéskor megtalálták az erőd délnyugati saroktornyát, majd az első világháború kitörésének évében, a piarista rendház építéskor kerültek felszínre újabb romok. 1932-ben, a Duna-part rendezése során, mikor az utolsó régi épületet is lebontották a téren, megindult a rendszeres feltárás és ekkor vált ismertté az északi falhoz csatlakozó patkóalakú bástya.

Ezután a napvilágra került maradványokat beboltozták és mint föld alatti múzeumot megnyitották a közönség számára. Az évek során előkerült számtalan feliratos kő, szobor és oltár jó része ma az *Aquincumi Múzeumban* látható. A legismertebb emlék egy aranyozott, ékkövekkel díszített tisztis sisak, mely a tábor egyik IV. századbéli parancsnokáé lehetett. A két világháború közti időben a castrum feletti téren állították fel Erzsébet királyné szobrát a kioszkkal, mely a háború alatt tönkrement.

1968-ban pályázatot írtak ki *Contra Aquincum* északi falának és két bástyájának maradványából létesítendő

Zászlóvivő római katona domborműve az *Aquincumi Múzeumban*

romkert megtervezésére, melyre 10 tervezőpár nyújtott be pályázatot. Mindegyik pár egy építészből és egy szobrászból állt. A pályázatot a *Hollay* (Lakóterv)—*Tar*-pár nyerte és az ő terveik alapján kerül kivitelezésre Budapest új, impozáns létesítménye az *Intercontinental*-szálló szomszédságában.

A romkert nem az egész hajdani castrum területére terjed ki, hanem annak csak egy részét teszi láthatóvá securit-korláttal felszerelt lépcsők, securitüveg-vitrinnel, modern padok beiktatásával és korszerű világitással. A tér megvilágítása az Erzsébet-híd budai feljárójának fényerejével lesz azonos. A vitrinekben helyezik el azokat a tárgyakat, melyek vagy a helyet szimbolizálják, vagy a helyszínen kerültek elő a föld alól.

A romkert déli, Erzsébet-híd felé eső felében állítják fel *Tar* István szobrászművész 2,30 méter magas és 4 méter átmérőjű, modern szoborkompozícióját. A romkert megnyitása ez év májusára várható.

A régészeti anyagot a Budapesti Történelmi Múzeum munkatársa, dr. *Póczy Klára* régész dolgozta fel nagy gonddal és hozzáértéssel.

Szörényi Károly